

**PROIECTUL HOTELULUI CHIȘINĂU AL ARHITECTULUI
ROBERT KURTZ - UN EXEMPLU REPREZENTATIV AL
TENDINȚELOR ARHITECTURALE ÎN ȚĂRILE EUROPEI
DE EST ÎN ANII '50 - '60 SEC. XX**

Nadejda URSU

Atelierul Arhitectural CUB srl.

Vitalie IAȚIUC

Institutul Patrimoniului Cultural

SUMMARY

The Chisinau hotel's project by architect Robert Kurtz – as a representative example of the architectural trends in Eastern Europe in the 50s - 60s twentieth century.

Architect Robert Kurtz was one of the most famous architects of the post-war period in the Republic of Moldova. In 1944-1951 he held the post of Chief Architect of the City of Chisinau, and in 1951-1971 the chief architect of the Urbanproject Institute. The Chisinau Hotel is his most remarkable object. The project began in 1952 and the construction was completed in 1963. The building in the 60s-70s was a symbol of the new Chisinau in the post-war period. The project was begun in the style of the "Stalinist Empire" of the pseudo-classical architecture with a lot of decorative non-functional details. At last, the hotel was built according to the modern trends of the architecture of the 60's with inherent details of the Moldovan national architecture.

Arhitectura mondială a perioadei postbelice a fost caracterizată în literatura ca o „reexaminare critică a arhitecturii moderne anterioare”, dar și a valorilor societății moderne (inovația, libertatea de expresie, progresul tehnologic, eficiența economică și socială) [1]. Arhitectura a început să evolueze în conformitate cu noi cerințe sociale, iar politica de construcție avea principii și tendințe creative progresive în rezolvarea problemelor actuale ale arhitecturii moderne [2].

În țările Europei de Est în perioada postbelică, pe lângă restabilirea și reconstrucția orașelor distruse de după război, o atenție deosebită este acordată dezvoltării urbane în masă. În arhitectura acestor țări persistau două tendințe

contradictorii: funcțională - care dezvoltă principiile funcționalismului european de până la război și arhaică – care reanima formele arhitecturale din trecutul istoric [3].

Unul dintre cei mai vestiți arhitecți ai acestei perioade în Republica Moldova, era arhitectul Robert Kurtz. S-a născut la 17 decembrie 1911 în Vladicavcaz, regiunea Osetia de Nord. A absolvit în 1940 Academia de Arhitectură din București. Ca specialist cu destulă experiență, în anii 1944-1951 a deținut postul de arhitect-șef al orașului Chișinău, iar în 1951-1971 era arhitect-șef al institutului Urbanproiect, numit în acea perioadă Moldghiprostroï. Activitatea profesională a lui Robert Kurtz era strâns legată de tradițiile arhitecturii populare moldovenești. Toată viața și-a dedicat-o reconstrucției orașului Chișinău și altor orașe. Sub îndrumarea academicianului Alexei Șciusev, în anii 1944 -1949 el a luat parte la elaborarea primului plan general de reconstrucție al orașului Chișinău.

Arhitectul Robert Kurtz a elaborat proiectele de sistematizare ale orașelor Orhei (1945-1964), Edineți (1952), Glodeni (1953). El este arhitectul monumentului domnitorului Vasile Lupu, ridicat în 1938 la Orhei (sculptor – Oscar Han). Pe timp ce era arhitect al orașului, s-a ocupat de instalarea monumentului lui Ștefan cel Mare, reîntors în țară în 1943 din România. După proiectele lui au fost construite mai mult de 25 de obiecte: case de locuit, edificii administrative, case de odihnă, școli, parcuri. Arhitectul Robert Kurtz a decedat la 24 aprilie 1980 la Chișinău [4].

Printre cele mai remarcabile obiecte ale sale se numără proiectul Hotelului Chișinău. Proiectul a început în 1952 și construcția s-a finisat în 1963. Acest proiect în anii '60-'70 a reprezentat un simbol al noului Chișinău în perioada postbelică. Proiectul și construirea Hotelului Chișinău au trecut prin perioada de tranziție de la o politică rigidă de stat în stilistica "empire-ului stalinist" arhitecturii pseudo clasice cu mulțime de detalii decorative nefuncționale, la arhitectura modernă cu libertatea creativității arhitecturale în condițiile, așa-numitului, realism socialist în artă, cu directiva căutării specificului național în arhitectură.

Soarta acestui proiect este asemănătoare istoriei arhitecturii pentru clădirile social-semnificative ale țărilor socialiste din Europa de Est în perioada anilor '50 și începutul anilor '60 ai secolului XX. Componenta ideologică și-a lăsat amprenta asupra manifestărilor externe ale stilului stalinist în arhitectură acestor țări. Toate clădirile în acest stil, se disting prin monumentalitatea și diligența lor, adesea în conformitate cu principiul "cu cât mai monumental, cu atât mai bine". Așa se mărturisea unitatea și puterea poporului într-un stat socialist. În plus, au fost folosite pe scară largă receptarea unei ordini arhitecturale cu simboluri și sculpturi ideologice corecte: ar putea fi muncitori, țărani, portrete ale liderilor poporului, atleți, scene din viață, accentuând ideologia comunistă [5]. Unul dintre cele mai faimoase exemple îl reprezintă zgârie-norii de la Moscova, numiți de către popor "Șapte surori". Aceste clădiri, a cărei contur arhitectural a fost considerat ca un

model în toate țările socialiste pentru cele mai remarcabile obiective, a stat la baza următoarelor edificii:

- Palatul Culturii și Științei din Varșovia. Arhitect Lev Rudnev (1952-1955);
- Casa Presei Libere (Combinatul Poligrafic Casa Scânteii I. V. Stalin) din București. Autorii H. Maicu, N.Badescu, M. Locar, M. Alifanti (1950-1951);
- Casa Partidului din Ansamblul Largo din Sofia, Bulgaria. Arhitect Petso Zlatev (1952-1955).

Dimensiunile trebuiau să fie monumentale, dovedind superioritatea regimului comunist. Toate aceste clădiri au în comun partea centrală în formă de turn compusă dintr-o serie de forme suprapuse, dimensiunile micșorându-se gradual spre vârf, într-o aproximare destul de fidelă a unei turle în vârful căreia se afla steaua cu cinci colțuri, încununată cu o coroană de spice de grâu [6]. Aceste construcții se caracterizează prin elemente decorative specifice empire-ului stalinist: utilizarea obligatorie a ordinelor arhitecturale, coloane, sculpturi, frontoane, basorelief. Deși au fost inspirate de zgârie-norii moscovite, clădirile au și o sursă de inspirație autohtonă. Ca exemplu în București cele patru turnuri ale edificiului Casei Presei, ce fixează limitele exterioare ale întregii compoziții, le găsim și la mănăstirile Dragomirna și Sucevița [7].

Arhitectul Robert Kurtz, executând proiectul Hotelului Chișinău la comanda statului comunist, a fost nevoit să folosească tendințele arhitecturale oficiale și exemplele acestor clădiri. Primele schițe care au fost efectuate în 1952 în acest stil (Fig. 1), arată câtă importanță a fost atribuită obiectivului. În pofida faptului că conform proiectului de sistematizare a Chișinăului executat de arhitectul Octav Doicescu în 1939-1941 și planului general de reconstrucție al orașului Chișinău din 1949, strada Lenin, acum bd. Ștefan cel Mare, continua pe str. Odesscaia, acum str. Odesa și o cotea pe lângă Școala Eparhială de fete spre Gara Feroviară. Hotelul a rupt continuitatea axei orașului și chiar a închis perspectiva străzii principale. Această decizie urbanistică a provocat și a dat naștere unui nou bulevard Negruzzi, care trebuia să conecteze centrul orașului cu gara feroviară [8].

Conform proiectului de finisare a clădirii, edificiul prezenta un ansamblu din trei volume. Partea centrală - turnul și partea dreaptă sunt perpendiculare bulevardului Ștefan cel Mare. Partea centrală - turnul, este amplasată pe axa a acestui bulevard. Partea stângă cotește de-a lungul bulevardului Negruzzi. Inițial partea dreaptă a clădirii avea patru nivele, partea de stângă-șase nivele, integrate în partea superioară prin suprapunerea unui etaj-atic pe toată clădirea. Partea centrală avea șapte nivele asupra cărora se suprapuneau compoziții din coloane care atribuiau edificiului un aspect monumental. Primul nivel reprezenta în plan un pavilion pătrat deschis cu douăsprezece coloane dorice. Deasupra lui se înălța o rotondă deschisă cu opt coloane corintice. Compoziția se finisa cu turla în vârful căreia se afla steaua, cu cinci colțuri, care finaliza axa bulevardului. Înălțimea totală a suprastructurii era egală cu înălțimea celor șapte

etaje inferioare. Partea superioară a turlei avea cota de 36 de metri. Toate acestea elemente aveau funcție pur decorativă [9].

Clădirea prevedea 200 de numere hoteliere, iar la parter – restaurant, magazine comerciale și obiective de prestarea serviciilor. Fațadele clădirii au fost decorate în conformitate cu toate cerințele stilului arhitectural stalinist. Parterul precum și toate elementele decorative, cornișele urmau să fie executat din piatră de calcar, iar portalul părții centrale - placat cu plăci de granit.

După decretul al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și Guvernului URSS „Despre înlăturarea excesului din arhitectura sovietică și construcții”, expus la Plenara din noiembrie 1955, au fost făcute modificări în proiect în vederea abundenței decorului în arhitectura clădirii [10]. Varianta a doua al proiectul, termenul oficial de finalizare al cărui era în anii ulterior emiterii Deciziei, a fost realizat cu compromisuri fără decor, arhitectura fațadelor păstrând aceeași paradigmă compozițională. Astfel neoclasicismul monumental a fost înlocuit de o arhitectură simplificată funcțională și anume: înlăturarea decorului clasic nefuncțional; căutarea unor forme și tehnici simplificate, dar expresive în compoziția fațadelor.

În scopul măririi spațiului util, înălțimea blocurilor din dreapta și stânga au fost mărită cu un nivel. Deja aceste blocuri au cinci nivele, doar din cauza declivității sporite a bd. Negruzzi, partea stângă a clădirii, care tot are cinci nivele, vizual pare să fie mai joasă decât partea dreaptă. Clădirea prevedea 230 de numere hoteliere, iar la parter – au rămas restaurantul, magazine comerciale și obiective de prestare a serviciilor [11].

Clădirea și-a păstrat configurația planimetrică. Spre deosebire de varianta precedentă la blocul central a apărut fronton triunghiular, care finisa compoziția și accentua axa centrală. Suprapunerile cu coloane și turla au fost omise din proiect. Pentru ai oferi clădirii un aspect autohton au fost utilizate detalii inerente ale arhitecturii naționale moldovești (în arcadele posterioare, panourile ornamentale sub ferestre, cornișa de sub streșină). (Fig. 2)

Clădirea se putea finisa cu frontonul triunghiular, însă era propusă a treia variantă [12]. Pentru ai da clădirii înălțimea și verticalitate, care urma să accentueze axa bulevardului, s-a revenit la idea compoziției cu turlă, doar că într-un stil nou. Rondoul din coloane deasupra ultimului etaj a fost înlocuit cu un pavilion de sticlă, conceput ca o cafenea cu vedere spre zona centrală a orașului. La fel ca și în prima propunere partea principală a hotelului, se sfârșește cu turla în vârful căreia până și în prezent este amplasată steaua. Astăzi clădirea are înălțimea de 36,4 m. Intrarea principală în hotel are loc printr-un portal arcuit evidențiat cu profiluri arhitecturale, executate din granit. Compozițional fațada blocului central este divizată în cinci rânduri verticale de ferestre. Din care trei rânduri din centru, deasupra portalului de intrare, sunt evidențiate cu ancadrament rectangular de la etajul trei până la etajul cinci. La etajul șase, această compoziție se finisează cu ancadrame semicirculare, interpretate cu un decor inspirat din arhitectura populară moldovenească.

Restaurantul și intrările în spațiile comerciale de la parter erau scoase în evidență prin înălțimea mai mare a sălii de mese și cu vitralii alungite, inițial de forme rectangulare, modificate ulterior în arc. Fațada din spate este executată absolut utilă și extrem de funcțională, fără nici-un detaliu arhitectural, chiar și fără tencuială. În proiect erau elaborate nu numai desenele ferestrelor și ușilor, ci și mobilierul camerelor hoteliere, restaurantelor, magazinelor și obiectivelor de prestare a serviciilor.

Mai târziu, în anii '70, fațada principală și cele laterale au fost placate cu gresie (Fig. 3), numite popular *cabancic*, deoarece această piesă avea două găuri laterale la capăt. Construcția clădirii a durat din 1959 și până în 1963.

Și până în prezent clădirea hotelului Chișinău este un accent arhitectural remarcabil la intersecția bd. Ștefan cel Mare, bd. Negruzzi și str. Ciuflea, formând împreună cu Academia de Știință și hotelul Național spațiul pieței ONU. În arhitectura acestei clădiri se îmbină într-un mod echilibrat elementele arhitecturale tradiționale cu arhitectura modernă.

BIBLIOGRAFIE

- 1 Curtis William, *Modern Architecture since 1900*, Phaidon, London, 1996.
<http://www.inforom-cultural.ro/5+5/obiective-arhitecturale.php>;
2. Гуляницкий Н.Ф. *Архитектура гражданских и промышленных зданий. Том I (5). История архитектуры*, Москва, Стройиздат, 1977. 299 с./
Gulyanitsky N.F. *Arhitectura clădirilor civile și industriale. Volumul I (5). Istoria arhitecturii*, Moscova, stroyizdat, 1977. 299 p.
3. *Ibidem*, p.300.
4. <http://www.moldovenii.md/md/people/1079> (accesat 02.09.2018);
5. *Ibidem* 2, 280 p.
6. *Ibidem* 2, p.283.
7. Кудрявцев А.П. *Всеобщая история архитектуры. Том 12. Книга вторая. Архитектура зарубежных социалистических стран*, Москва, Стройиздат, 1977. 240 с. / Kudryavtsev A.P. *Vseobshchaya istoriya arhitekturyi. Tom 12. Kniga vtoraya. Arhitektura zarubezhnyih sotsialisticheskikh stran*, Moskva, Stroyizdat, 1977. 240 p. 8.
8. Arhiva Națională a Republicii Moldova – ANRM, F.3095, inv.2-HT, u.p.1855, f.1.
9. ANRM, F.3095, inv.2-HT, u.p.1858, f.3.
10. Nesterov Tamara, *Arhitectura din perioada postbelică a Moldovei sovietice*, Arta, vol.XXV nr.1, Chișinău, 2016, p. 96-103.
11. ANRM, F.3095, inv.2-HT, u.p.1872, f.7.
12. ANRM, F.3095, inv.2-HT, u.p.1874, f.7.

Figura 1. Fațada principală, varianta 1, anul 1953. Arhiva muzeului Șciusev.

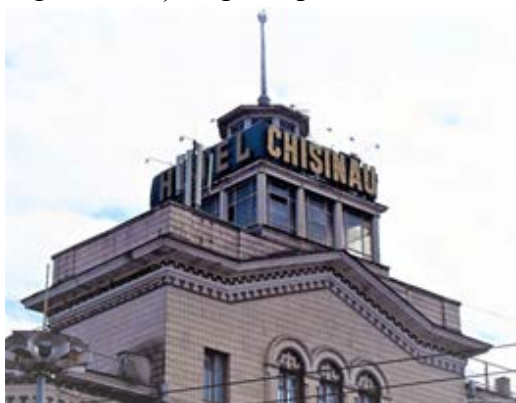

Figura 2. Detaliu turnului.

Figura 3. Vederea din anii '80.

<https://locals.md/tag/oldchisinau/page/2/>, accesat 20.08.2018.